

Intervju je bil predvajan na TV SLO1, posnetek je dostopen na <https://365.rtvlo.si/arhiv/intervju/175102392>. Dr. Pereničeva ga je za objavo v tedniku Domovina dopolnila in avtorizirala.

Posnetek zaslona TVS SLO1

“

V majhnem okolju se v človeku porodi svojevrstna trma, želja po vztrajanju in morda tudi preseganju obstoječih okvirov.

DR. URŠKA PERENIČ, SLOVENISTKA IN LITERARNA ZGODOVINARKA

»Delati moramo ZA SKUPNO STVAR«

Profesorica dr. Urška Perenič sodi med najboljše in najbolj prodorne slovenistke in literarne zgodovinarke. Izdala je številne razprave doma in v tujini ter več vrhunskih monografij o slovenskih literarnih ustvarjalcih 19. stoletja, v zadnjem obdobju pa se je posebej posvetila literarni zapuščini in korespondenci slovenskega tržaškega pisatelja Borisa Pahorja, s katerim je prijateljevala 20 let. Samo v letu, ki je za nami, sta izšli knjigi z naslovoma *Trst, to je tam, kjer je Boris Pahor* in *Jaz pa nikoli nisem sanjal*.

 DR. JOŽE MOŽINA

Gospa Perenič, od kod interes, da ste se zzačeli ukvarjati z literaturo, predvsem s tisto iz 19. in prve polovice 20. stoletja, ko se je slovenska nacija nekako formirala?

Beseda mi je bila od vselej najbližje in je tudi primarni človeški medij; po eni

strani elementaren, po drugi strani veličasten, če samo pomislimo, kaj vse so iz besed napravili besedni, torej literarni umetniki. Zelo zgodaj sem se naučila brati in pisati ter že od osnovne šole gojila zamisel, da bom nekoč postala profesorica slovenščine in nemščine (oba jezika in književnosti sem namreč

z odliko doštudirala). Vendar sem že med študijem začela odkrivati čare raziskovalnega dela in se odločila zapisati slovenski literaturi. Preko ukvarjanja z njo in poglobljanja v vse tisto, kar so napisali naši literarni velikani, ter pisanja (kajti literarnozgodovinsko pisanje je

tudi ustvarjalni proces) o njih pa lahko vselej izražam tudi sebe.

Kaj ste brali kot mlado dekle?

Težko vprašanje, ker je seznam knjig res dolg. Na moji polici imata še vedno častno mesto knjigi *Moj prijatelj Piki Jakob* in zbirka pesmic *Pojte, pojte, drobne ptice*, ki sem jo znala že pri kakih treh letih na pamet. Zelo zgodaj sem začela prebirati mladinsko književno klasiko (*Bratovščina Sinjega galeba*, *Tajno društvo* PGC itd.). Ljuba mi je bila serija knjig *Pet prijateljev* Enid Blyton, saj ima veliko detektivskih elementov. Med dragimi mi avtoricami in avtorji ne smem pozabiti niti na Astrid Lindgren ali Hansa C. Andersena. Še danes občudujem *Mumine* finske pisateljice švedskega rodu Tove Jansson, ki nam jih je v zadnjih letih s svežimi prevodi znova približala Nada Grošel. Naj posebej postavim lik muminname, ki skrbi za družino, rada dela na vrtu in zna sploh vse rešiti. Ta knjiga nosi ne samo sporočilo o vrednosti družine, ampak tudi o povezanosti z naravo. Zlasti ob spodbudi svoje mame sem seznanjena knjig hitro začela dopolnjevati s preostalo slovensko in tudi tujo književno klasiko, če poleg avtorjev, s katerimi se intenzivno ukvarjam (torej Jurčiča in Tavčarja), omenim zgolj in samo Janka Kersnika ali Franceta Bevka.

Odraščali ste na Premu, v zavetju Dragotina Ketteja. V čem je podeželsko okolje pri formaciji človeka drugačno od mestnega?

Po mojih izkušnjah je to velika prednost. Sploh če je zraven spodbuda. Rekla bi, da se v majhnem okolju v človeku porodi svojevrstna trma, želja po vztrajanju in morda tudi preseganju obstoječih okvirov. Seveda je nekoliko težje, ko gre človek v večji kraj, a se hkrati, vsaj zase lahko tako rečem, v njem še okrepi navezanost na dom in korenine. Sama se namreč nikoli nisem vkoreninila v Ljubljani.

V vasi živi sorazmerno malo ljudi in vsak izmed njih je po svoje posebej. O čem piše literatura? O precej posebnih, nikakor čisto običajnih ljudeh. Hkrati pa se je v moji domači vasi skozi zgodovino rojevala vrsta ustvarjalcev. – Andraž Gombač je v času, ko je bil urednik in novinar pri Primorskih novicah, zapisal, da se na Premu rojeva književnost. – Poleg Dragotina Ketteja spomnimo na pesnika in duhovnika Vilija Steguja ter prevajalca in pesnika

Bogomila Faturja. Pod Premom je na svet prijal Ivo Grahor, sodobnik Srečka Kosovela, medtem ko je bil na gradu Prem rojen Karel Lavrič, narodni buditelj in politik, tudi ustanovitelj čitalnice v Ajdovščini. Še ko nisem do potankosti poznala usod naštetih osebnosti, so bile te v moji zavesti. Na Premu smo z njimi dihal.

V zadnjih letih ste izdali impresivno število monografij o posameznih eminentnih slovenskih pisateljih: Jurčiču, Tavčarju, Luizi Pesjakovi ... Hvalevredno je, da sta se vsaj dve temi iz vaših knjig znašli tudi med maturitetnim gradivom.

Da je del maturitetnega testa posvečen Jurčiču in Tavčarju, kjer se ob obeh pojavim tudi jaz kot avtorica njima posvečenih monografij (v eni od nalog so morali dijaki ob obletnici Jurčičeve smrti napisati uradno vabilo za župana na prireditve, kjer naj bi se o pisatelju pogovarjali z menoj kot literarno zgodovinarico), je bilo zame veliko presenečenje, ki mi je z ust izvabilo nasmeh. To pa zato, ker se mi je zazdelo, da se tudi po tej poti znova vračamo k fundamentom.

Res ste zelo dejavni. V zadnjih letih ste tudi z našo hišo RTV SLO posneli tri izvrstne dokumentarne portrete na podlagi knjig, ki jih omenjate. Tu je mogoče manj znano ime Luiza Pesjakova. V čem je posebna?

V mnogočem. Nagovorila me je kot ženska, ki se je pojavila v svetu, rezerviranem večinoma za moške. To je bilo v 19. stoletju. Od večine ustvarjajočih peres tistega časa se je razlikovala po provenienci, kajti slovenski pisatelji so večinoma izšli iz kmečkih hiš. Bila pa je vsestransko dejavna – v dramatik, liriki, pripovedništvu. Tudi v tem smislu mi je navdih, saj kot literarna zgodovinarica gojim zanimanje za vse književne zvrsti neke dobe.

V nekem smislu usodno za vas pa je bilo srečanje z Borisom Pahorjem. Vaše prijateljstvo s Pahorjem ima zelo plodovit odmev v številnih knjigah, ki ste jih o njem napisali skupaj s sodelavci. Kako se je vse začelo in kaj vam to pomeni?

To mi ogromno pomeni. Začelo se je pred več kot dvajsetimi leti. Kot študentka sem se prvič odpravila v Trst na

“ Boris Pahorju sem izrekla obljubo, ki jo bom morala nekoč izpolniti – da bom napisala roman o njem in o slavistki Mariji Žagarjevi.

delovno srečanje s pisateljem. Odpeljal me je oče. Če se prav spominjam, sva s Pahorjem govorila v kavarni Minerva – in odtelej nisva nikoli več prekinila stikov. Večkrat sva govorila po telefonu. Najbolj intenzivno sva sodelovala pred letom 2010, ko sem pripravljala knjigo *Sončna ura*. Zadnjič pa sva se srečala 24. decembra 2021. To je bilo presunljivo srečanje. V roke mi je stisnil ponatis zbirke novel *Grmada v pristanu* ... Ob tej priložnosti sem mu tudi povedala, da sem o njem napisala projekt, ki ga bom prijavila. Projekt o njegovi književni republiki, ki je moje avtorsko delo in za čas katerega imam tudi ekskluzivno pisateljevih zakonitih dedičev. Najbrž si lahko predstavljate, kaj to pomeni!

Napisal vam je tudi posvetilo.

Pravzaprav ga je narekoval, potem pa se je podpisal. Ob njem je bila pomočnica Vera. To presunljivo srečanje sem deloma zvočno posnela, saj je sam tako želel. Srečanje je imelo pomembno vsebino. Kot prvo, ker sem pisatelja torej seznanila z zgoraj omenjenim projektom. Zaupala sem mu tudi, da sem v njegovi zapuščini ocenila število pisem na približno 5.000. Pripomnil je, da se Bogu zahvaljuje, ker bom o tem pisala, ob tem pa mi je še svetoval, naj nekoč napišem spomine. Vprašala sem ga, o kom, o čem ... Če tudi o njem? Odgovoril je: »Ja, in o vsem, kar doživljaš. Tvoji spomini bodo podobni romanu.«

Ta del izjave se mi zdi zelo pomemben, ker iz njega razberemo, da Pahorju vse literarne forme pravzaprav predstavljajo »posode« spominjanja. Torej tistega, kar je nasprotje pozabe. Izrekla sem mu obljubo, ki jo bom morala nekoč izpolniti – da bom napisala roman o njem in o slavistki Mariji Žagarjevi; obeh glavnih akterjih knjige pisem *Sončna ura*, ki sem jo opremila z več kot 800 pojasnjujočimi opombami in leta 2010 izdala pri Slovenski matici. Pisatelj je dodal, da med njima oz. z njegove strani ni bilo ljubezni, a vsekakor prijateljstvo. Zato naj bo torej to roman o neuresničeni ljubezni, kakor jo razberem

iz pisem Žagarjeve njemu. Omenil mi je svojo ženo Radoslavo Premrl Pahor in njeno dobroto. Imela sem občutek, da jo je tedaj videl pred seboj. Prav tako mi je zaupal, da je ob njunem prvem srečanju nosila sinjerdeče krilo ... Nisem si mogla predstavljati in si še zdaj ne povsem, kakšna barva je to.

□ Janez Marolt

“
Slengovska literatura je lahko sicer zanimiva, vendar po mojem hitro minljiva.

Posnetek sem poslušal in lahko rečem, da je pretresljiv. Pisatelj vam pravzaprav predaja duhovno oporoko, v nekem smislu zavezo, da poskrbite za njegovo dediščino in jo nadaljujete. Bili ste ena od zadnjih, ki ga je obiskala.

Tako. Gre za zelo močno etično zavezo. Projekt o pisateljevi književni republiki je zame predvsem to, moram pa zdaj skupaj z zavezo (u)brniti tudi svoje avtorsko delo in ne nazadnje ekskluzivo pisateljevih dedičev, s katero razpolagam v času projekta in nikomur drugemu, ki bi to počel brez mojega dovoljenja in torej dovoljenja dedičev, ne dovoljuje objavljati iz pisateljeve pisne zapuščine.

Ko sva se s pisateljevim sinom Adrianom srečala novembra 2022, mi je povedal, da sem bila med zadnjimi, ki jih je pisatelj omenjal. Med njimi sta bili še kulturna novinarka Neva Zajc in Cristina Battocletti, ki je Pahorjeva italijanska biografinja.

Duhovni testament pisatelja bom, brez skrbi, predajala po svojih najboljših močeh naprej.

Etično zavezo, kot ste rekli, ste kmalu začeli uresničevati. Tako je nastala že na začetku lanskega leta knjiga *Trst, to je tam, kjer je Boris Pahor*. Zanimiv naslov. V tej knjigi, ki ste jo uredili skupaj z ddr. Igorjem Grdino, ste malo bolj podrobno obdelali tudi njegovo prijateljstvo in navezanost na Edvarda Kocbeka.

Prvi knjigi je dala naslov moja hčerka. Prišel je hipno. Stara je bila tri leta. Na televiziji se je odvrtel napovednik, povezan s Trstom, nakar je vzkliknila: »Trst, to je tam, kjer je Boris Pahor!«

Odnos med Kocbekom in Pahorjem je v knjigi predstavljen zelo kompleksno. Vračamo se v leto 1944 k t. i. rimskemu uvidu, do katerega je prišel Kocbek, ko se je srečal s Francom Rodanom, vodjo katoliških komunistov. Navdušil se je nad t. i. levim katolištvom in spoznal, da je katolištvo tako močan pojav, da ga pri izgradnji novega sveta ne bo mogoče spregledati. O tem v knjigi med drugim piše Ravel Kodrič. Hkrati spoznavamo, kako se je Kocbek opajal s personalizmom, kar je vse posredno vplivalo na Pahorja. Z veliko natančnostjo je prikazana geneza znamenitega intervjuja Pahorja in Rebule s Kocbekom, o čemer piše Igor Omerza. Intervju se je začel rojevati v Opatiji leta 1970 in se je zaključil tako rekoč v Kocbekovem stanovanju. Sežemo pa tudi daleč naprej, do sočasnosti in bivšega predsednika Republike Slovenije Boruta Pahorja, ki se je prav tako navdihoval pri Kocbekovem in Pahorjevem prijateljstvu. Ob neki priložnosti, mislim, da na pokopališču oz. spominskem parku Dobrava pri Mariboru, in sicer na pogrebni slovesnosti za žrtve Hude jame, je dejal, da ne spreminjamo preteklosti, marveč prihodnost.

Tudi druga knjiga ima zelo poetičen naslov: *Jaz pa nikoli nisem sanjal*. Kot sem prebral, je utemeljitev naslova ta, da je Pahor tiste

vrste pisatelj, ki je imel tako bogato življenjsko izkušnjo, da je črpal iz tega, kar je doživel; ni mu bilo treba pisati na podlagi domišljije.

Tako je. In da ne bi nikoli pozabili tistega, kar je sam doživel. To pa zato, da ne bi ponavljali istih napak in se nam ne bi bilo treba iz generacije v generacijo učiti enih in istih stvari.

Knjiga je izšla pri Založništvu tržaškega tiska in Slovenski matici, ki je nekakšna matična založba Borisa Pahorja.

Povedati moram, da imam pri Slovenski matici veliko podporo dr. Ignacije Fridl Jarca, ki je zelo naklonjena izdajanju Pahorjevega opusa. Kot tajnica-urednica nadaljuje delo Draga Jančarja. *Sončno uro* sem prav tako izdala pri Slovenski matici in takrat je bil Jančar izdaji izjemno naklonjen. Že omenjena knjiga *Trst, to je tam, kjer je Boris Pahor* je izšla z izključno finančno podporo Slovenske matice, pri knjigi *Jaz pa nikoli nisem sanjal* pa se je naši najstarejši znanstveni založbi pridružil še Tržaški tisk. V slednji je zaobsežen celoten pripovedniški opus Borisa Pahorja. Za izhodišče in središče svoje analize vzamem pisateljevo »afriško kroniko« *Nomadi brez oaze*, v kateri je tematizirana prelomna izkušnja pisateljevega življenja.

Kot vojaka v Libiji ...

Kot vojaka v Libiji, kot primorskega fanta v italijanski vojaški obleki in kot nekoga, ki je na afriškem pesku našel neke vrste rešno pot. Pahor je spoznal, da leto, ki ga je preživel v Libiji, zanj ni bilo izgubljeno in da je sam lahko človek med ljudmi. Že pred *Nomadi brez oaze* je izdal romana *Mesto v zalivu* in *Vila ob jezeru*, prek katerih se s pisateljem vračamo v čas ilegale v Trstu in ob Gardsko jezero (tu je bil narednik tolmač), česar se v analizi seveda dotikam. Prav tako pa sežem k drugim in poznejšim Pahorjevim delom, če poleg znamenite *Nekropole* omenim samo romana *Zatemnitev* in *V labirintu*, ki nas popeljeta v povojni čas. V knjigi *Jaz pa nikoli nisem sanjal* pokažem, kako je skozi svoje romane, ki so forma spominjanja, Pahor zaobsegel vse svoje življenje in ga v celoti tematiziral. S tem pa skozi literaturo na novo in imaginarno tudi poustvaril. Ob tem je treba poudariti, da Pahorju ne gre samo za njegovo zgodbo in usodo, ampak da se vselej obrača k svojemu narodnemu občestvu.

Je splošno soglasje, da je vrhunec njegovega pisateljskega ustvarjanja *Nekropola*, v kateri opisuje tragedijo koncentracijskih taborišč?

Nekropola je brez dvoma vrhunec njegovega ustvarjanja in eden od vrhuncev slovenske in tudi svetovne pripovedne proze. Svetovni roman, ob katerega bi – ker je pisatelj tako dejal – postavila še zbirko *Grmada oz. Kres v pristanu*.

Zanimivo je, da je na predstavitvi knjige sodeloval tudi sin Adrijan, ki je zelo neposredno povedal, da je bil namen Borisa Pahorja sprememba režima v Sloveniji, demokratizacija Slovenije. Pahor je bil unikatni, ker je razumel slovenstvo zelo široko.

Da, poleg spremembe režima oz. demokratizacije omenimo še njegova prizadevanja za narodno samobitnost, pa tudi boj za izboljšanje položaja slovenske skupnosti v Italiji ter prizadevanja za ogrožene jezike in kulture. Slovenstvo je razumel v tesni povezanosti z identiteto, katere pomembni gradniki so slovenski jezik, literatura, kultura in ne nazadnje lastno ozemlje, teritorij. Poudarjal je partikularno nasproti globalnemu in večkrat povedal, da s tem, ko zagovarjamo svojo identiteto, drugim ne sporočamo, da so od nas slabši, ampak kvečjemu to, kdo smo! Zato se mu po krivem očita nacionalizem. Tudi v Pahorjevi pisemski republiki pride do izraza to stališče, kajti pisatelj malone vsem dopisnikom predstavlja nekakšen narodni steber v mestu v zalivu. Po tej poti, torej skozi pisma, se utrjuje ideja zedinjene Slovenije, posebej v časih, ko je bilo Slovincem vsiljeno ločevanje. Kakor sem ugotovila iz analize pisem, se je Pahorjeva pisemska republika občutneje širila zlasti po letu 1975, torej v obdobju, ko so bila Pahorju zaprta vrata v matico oz. Jugoslavijo. Kakor je napisal Ruda Jurčec, so se skozi pisma utrjevale duhovne povezave med Slovenci, in ta fenomen poimenoval »republika duha«.

Kako in s kom vse je komuniciral po svetu?

Če kar nadaljujem z dopisniki iz Južne Amerike, točneje iz Argentine, potem naj omenim Franceta Papeža, urednika pri *Meddobju*, ali Nikolaja Jeločnika, da ne spregledam povsem niti vrste manj poznanih dopisnikov, ki jim je pisatelj enako vestno odgovarjal. Ko je šlo za

“

Knjiga in tisto, kar je skrito med njenimi platnicami, je lahko podlaga za premislek o tistem, kar je bilo, o tem, kar je, pa tudi, kdo smo – in kam gremo.

slovensko narodno samobitnost, so si dopisovalci pritrjevali in si, ko je beseda nanekesa na vprašanje kolaboracije, včasih prišli navzkriž. Ampak vselej je bil to spoštljiv dialog, v katerem se sogovornika medsebojno plemenitita. Pisemska republika Borisa Pahorja je izkaz polifonije, večglasja.

Pahor kot človek dialoga, ste zapisali. Nekaj lepega, aktualnega za današnji čas. Veličina teh knjig je tudi v tem, da ga kot človeka demistificirate. Da se okrog njega ne gradi mit, saj je bil tudi on človek iz mesa in krvi, ki je delal napake. O tem je zelo odkrito govoril tudi njegov sin Adrijan. Je tudi to potrebno za razumevanje človeka v celoti?

Do neke mere gotovo. Verjetno pa mislite na prispevek Janeza Bizjaka v drugi knjigi, ki čudovito oriše nekatere okoliščine okrog *Zaliva* in je tudi poklon Pahorjevi ženi, ob vsem pa spomni tudi na nekatere pisateljeve »stranpoti«. Pisatelj sin se je strinjal z objavo in mi dejal, da se tudi v resnicoljubnosti kaže veličina človeka. S čimer se strinjam. Vsi smo pač samo ljudje.

Glede vere je bil Pahor iskalec. Kako se je to njegovo iskanje izkristaliziralo ob koncu življenja?

V prvi knjigi nas v zadnje trenutke pisateljevega življenja popelje njegov sin. Kakor sem zapisala, sem ob prebiranju njegovega prispevka dobila občutek, da se s Pahorjem giblamo med to- in onstranstvom. V drugi knjigi pa »iskanje« in iztekanje Pahorjevega življenja spremljamo skozi prispevek Bizjaka, ki se deloma naslanja na pričevanje pisateljevega sina Adrijana. Izvemo, da je Boris Pahor proti koncu zemskega življenja večkrat ležal z rokami, prekrižanimi za molitev, spravljen s samim seboj in svetom ter čakajoč na prehod tja onstran. Menim, da se vsi, starejši kot

postajamo, vedno bolj vračamo k sebi, k svojemu izvoru ali navsezadnje izhodiščem, v katerih smo bili vzgojeni.

Borisa Pahorja je mogoče dojemati vsaj na treh ravneh: kot pisatelja, kot pričevalca 20. in začetka 21. stoletja, pa tudi kot velikega človeka, borca za slovensko identiteto. To je nenehno ponavljal. Tudi na naši televiziji smo posneli oddajo *Pričevalci*, pogovor z njim v treh delih, ki je impresiven in ima trajno zgodovinsko vrednost. Na očitke o nacionalizmu je dejal: »To ni noben nacionalizem, imeti svoj jezik, svojo identiteto, svojo kulturo.« Način, kako je to povedal, s to svojo močjo, mi odzvanja še danes. Že v času njegovega življenja, sploh pa sedaj po smrti, je vtis, da določenim kulturnim krogom, ki so zelo vplivni, ta tretja stvar ni všeč. Mogoče tistim, ki jim slovenska identiteta ni v prvem planu. Kako vi to občutite?

Seveda ni po godu določenim krogom. In jim ne bo. Ob Pahorju se žal še vedno dogaja polarizacija, in to zaradi njegove nepripadnosti katerikoli »cerkvi«. Nekoč je sam zase dejal – to so besede, ki sem jih sama potegnila iz njegove korespondence z Marijo Žagar in nanje javnost prva opozorila – da vedno bolj razločno čuti, kako ne sodi nikamor. Da je za desnico uporaben takrat, ko se upre ekskluzivizmu leve, a da ga ima sicer za pogana. In da je za levico disident, ki dela zgago. Seveda je tu še Pahorjev jasen in odločen trikratni ne vsem totalitarizmom: fašizmu, nacizmu in komunizmu. Morda lahko odgovor na to, zakaj je danes v nemilosti in zakaj smo deloma v nemilosti tudi tisti, ki se ukvarjamo z njim, ponudi pismo Viktorja Blažiča iz leta 2009, ki se hrani v Pahorjevi zapuščini in sem ga s dovoljenjem Blažičeve hčerke v knjigi *Jaz pa nikoli nisem sanjal* tudi objavila. Blažič ugotavlja, da še vedno živimo na ruševinah totalitarnega režima. In obžaluje, da se ne Pahorju ne Kocbeku ni nihče opravičil za vse tisto, kar jima je bilo prizadejano. Pahorju je bil kar dvakrat prepovedan vstop v Jugoslavijo.

Zakaj nimamo potrebe po globljem razumevanju Borisa Pahorja, o čemer imenitno govori tudi

njegov prijatelj in podpornik Evgen Bavčar?

Na Evgena Bavčarja moramo obvezno spomniti. Sodeloval je pri obeh knjigah. Bil je pomemben ambasador Borisa Pahorja v Franciji in je še naprej zavezan – kakor pravi sam – aktivnemu slovenstvu. Zakaj nimamo potrebe po globljem razumevanju? Prej bi rekla, da je nima del narodnega telesa, če naj uporabim za Pahorja značilno sintagmo. To pa tisti, ki želijo spreminjati preteklost (namesto prihodnosti). Opažam, da je prišlo do uspešnega transferja na mlajše generacije, ko gre za ločevanje po ideoloških kriterijih. Na ljudi, celo precej mlajše od mene (rojene 1982), kar je naravnost nepojmljivo! Očitno imajo nekateri od tega še vedno koristi. Želela bi si, da bi vsaj generacija naših otrok presegla ta razkol.

Ko se zavzimate za Borisa Pahorja, imate s tem tudi določene težave. Kako se to kaže?

Bilo je več »zanimivih« reči. Vse bo natančno popisano in dokumentirano v mojih spominih. Vsega tu ne morem razgrniti tudi zato, ker je nekatere zadeve težko empirično dokazati, vendar iskreno verjamem, da se bodo sčasoma izkristalizirale. No, naj ob polasčanju mojih dosežkov in mojega dela morda omenim predčasno prenehanje kakega mandata v tem ali onem gremiju pa zavlačevanje in celo nezaključevanje kakih administrativnih postopkov. Vsekakor verjamem, da bo na koncu zadoščeno Pravici in da bo zmogla moč spominjanja ter da bomo na koncu s Pahorjem in Kocbekom vsi tisti, ki se pošteno zavzemamo zanj, rekli, da smo pač imenitno opravili.

Živimo v časih, ko se bere manj, ko prevladujeta literatura na podlagi

slenga, literatura za samopomoč ... Kaj bo tisto, kar bo preživel preizkus časa in ostalo v slovenskem kanonu?

Tisto, kar bomo brali, tisto, kar bo znalo na literarni, umetniški način posredovati univerzalne vrednote, in tudi tisto, o čemer bomo literarni zgodovinarji pisali. Zato se mi je zdelo pomembno lotiti se Pahorjevega opusa takoj po njegovi smrti – saj mu je žal že takoj zagrozilo, da utone v pozabo.

Slovence je kot nacijo vzpostavila kultura, posebej literatura. Kakšno nalogo bo imela v prihodnosti?

Pomembno. Tudi v času umetne inteligence in razvoja tehnologij nas knjiga vedno počaka na polici. Knjiga in tisto, kar je skrito med njenimi platnicami, je lahko podlaga za premislek o vsem, kar je bilo, o tem, kar je, pa tudi, kdo smo – in kam gremo.

Kaj je dobra literatura? Je lahko slengovska literatura kakovostna?

Na kratko, tista, ki nas zna nagovoriti. Ob čemer je pomembno še – kako. Ni vse dobro. Danes imamo namreč ogromno literature, ki samo »odpira« neke probleme in vprašanja. Kar zadeva t. i. slengovsko literaturo, pa naj rečem, da je lahko sicer zanimiva, vendar po mojem hitro minljiva. Tu povsem soglašam s plodovitim tradicionalističnim pisateljem Ivanom Sivcem ter dvigam roko za umetniško dovršeno besedo.

Študentje vas imajo večinoma za izredno dobro, zavzeto, delavno, zelo razgledano, natančno, tudi pikolovsko. Povejte, kakšni bodo

slovenisti nove generacije? Bodo kos nalogi?

Sem prepričana v to, tudi če te generacije ne bodo mnogoštevilne. Želela bi si predvsem, da bi bilo zanimanja za slovensko književnost in humanistiko širše med mladimi nekaj več in da bi tudi družba začela bolje vrednotiti humanistično vednost.

Literatura oblikuje človeka. Bi jo zmogli pisati na taki ravni, kot jo, če ne bi vsega tega spoznali že prej?

Pisateljskih ambicij nisem nikoli imela, se bom pa zelo potrudila, da bom izpolnila Pahorjevo željo. Kar se tiče mojega znanstvenega, literarnozgodovinskega pisanja, ki terja ogromno raziskovanja, premišljevanja in tudi ustvarjalne žilice, pa lahko rečem, da so vse moje knjige nastale v ravno pravih trenutkih mojega življenja, ko sem si nabrala dovolj znanja in izkušenj, ki so me oplemenitile. Povedano drugače, ko sem sama dovolj zrasla v spoznanju. Ko človek (do) zori, si upa tudi pisati in govoriti tako, kakor misli, da je prav.

Tudi vi ste velika Slovenka, po vzoru Borisa Pahorja. Za konec bodiva čisto realna. Tepe nas nataliteta, včasih tudi vprašljiva kulturalna politika. Obstoj naroda in jezika ni samoumeven. Kaj me- nite, da bi morali storiti, da bomo obstali? Kakšen navdih nam lahko ponuja Boris Pahor?

Stopnja rodnosti je res žalostno dejstvo. Ena izmed študentk, ki so mi pomagale pri popisovanju Pahorjevih pisem, mi je ob neki priložnosti dejala, kako zaskrbljujoče so namreč demografske napovedi, in pripomnila še, da bi šlo našemu narodu gotovo bolje, če ne bi toliko pametnih ljudi bodisi prostovoljno bodisi po sili razmer v preteklosti zapustilo Slovenije. Ampak jaz sem po naturi optimist, ki verjame, da bomo nekoč v preseganju tistega, kar nas ločuje in razlikuje, vendarle znova začeli delati za skupno stvar – po zgledu naših prednikov v najbolj prelomnih časih zgodovine. S svojo osebnostjo in delom nam je Boris Pahor v čudovit navdih!

Predstavitev knjige Trst, to je tam, kjer je Boris Pahor, avgust 2024, Koper. Dr. Urška Perenič s pisateljevim sinom prof. Adrijanom Pahorjem ter kulturno novinarko Nevo Zajc.

“
S tem, ko
zagovarjamo svojo
identiteto, drugim
ne sporočamo, da
so od nas slabši,
ampak kvečjemu
to, kdo smo.